

מפעל המשנה היומית

הקדמות למשנה

ברכות

קביעותא
המשנה וההלכה היומית

מסכת ברכות

הקדמות וביאורים למשנה

פ"ח מ"ב - בית שמאי אומרים נוטלין לידיים ואחר כך מוזגין את הכוס, ובית הלל אומרים מוזגין את הכוס ואחר כך נוטלין לידיים.

א. מדאורייתא הנטמא מאב הטומאה נעשה ראשון, והנטמא מראשון נעשה שני, וחולין שנגעו בשני טהורים לגמרי, ותרומה שנגעה בשני נעשית שלישי. ובי"ח דבר גזרו על משקים, אפילו של חולין, ואפילו נטמאו משני לטומאה, ואפילו משני דרבנן כגון ידיים (עי' לקמן אות ג'), שנעשים ראשון לטומאה [חוזרים להיות תחילה] - **'כל הפוסל את התרומה** [דהיינו שני לטומאה שפוסל את התרומה לעשותה שלישי], **נטמא את המשקין להיות תחלה'** (פרה פ"ח מ"ז).

ב. מדאורייתא כלים נטמאים רק מאב הטומאה, אבל בי"ח דבר גזרו עוד חומרא במשקים, שמשקים טמאים אע"פ שלעולם אינם נעשים אב הטומאה, מ"מ מטמאים כלים [ואפילו משקים שנעשו ראשון רק מחמת הגזירה הנ"ל (אות א')], מ"מ מטמאים כלים]. ויוצא שמשקה הנטמא מחמת שני לטומאה דרבנן, בכחו לטמא כלים. אלא שהקילו בטומאה זו, שאע"פ שמעיקר הדין כלי שנטמאו אחוריו, גם תוכו ואוגנו [שפתו] נטמאו, מ"מ כלי שנטמאו אחוריו מחמת משקים טמאים, רק אחוריו בלבד נטמאו.

ג. מדאורייתא אדם נטמא רק מאב הטומאה, ונטמא כל גופו, אבל מדרבנן גזרו **'טומאת ידיים'** באופנים שונים, ועוד גזרו אף על **'סתם ידיים'** [כל שאינו ידוע שהן טהורות] שהם טמאות לקודש ולתרומה, משום שידיים עסקניות, ונוגעין בברשו ובמקום טינופת, וגנאי לתרומה בכך (רש"י שבת י"ד, א). בכל טומאת ידיים נעשו הידיים שני לטומאה, ואע"פ ששני אינו מטמא חולין, מ"מ מטמאים תרומה וקודש, וגם מטמא משקים אפילו של חולין, דמשקים נעשים ראשון וכנ"ל. ולכן אסור לאכול תרומה עד שיטול את ידיו, כדי שלא יטמא את התרומה בידיו כשאוכל, וגזרו שגם לאכילת פת של חולין חייב ליטול את ידיו, כדי שיתרגלו ליטול סתם ידיים לתרומה, ועוד משום נקיות.

ד. בית שמאי ס"ל שאסור להשתמש בכלי שאחוריו טמאים [דהיינו שנטמאו מחמת משקים טמאים], שמא ינתז מהמשקה שבתוך הכלי על אחורי הכלי, ואותו משקה ייטמא מהכלי הטמא, ויחזור המשקה ויטמא את הידיים. אמנם בית הלל חולקים וס"ל דלא חיישינן לזה, ולכן מותר להשתמש בכלי שאחוריו טמאים.

לדעת בית שמאי שאסור להשתמש בכלי שאחוריו טמאים, אסור למזוג כוס לקידוש לפני שנוטל את ידיו, שמא יש משקה באחורי הכלי, וידיו שהם 'סתם ידיים' יטמאו את המים, והמים יטמאו את הכלי, ונמצא שמשתמש בכלי שאחוריו טמאים, ולפי ב"ש אסור, ולכן נוטל ידיו ורק אח"כ מוזג את הכוס. אבל לדעת בית הלל שמותר להשתמש בכלי שאחוריו טמאים, אין לחוש שמא ייטמא הכלי, ואדרבה יש לחוש שאם יטול ידיו תחילה, ייטמאו ידיו כשמוזג אח"כ, דשמא לא ינגב ידיו יפה, ושמא הכלי טמא ויטמא את המים ע"ג ידיו, שהרי לדעת בית הלל אין איסור להשתמש בכלי שאחוריו טמאים, וא"כ שכיח שהכלי טמא, והמים ע"ג ידיו שנטמאו ונעשו תחילה יחזרו ויטמאו את ידיו, ונמצא אוכל בידיים מסואבות, ולכן עדיף למזוג ולקדש, ורק אח"כ ליטול את ידיו.